

Prometne nesreče - nacionalna katastrofa

V Sloveniji je med ljudmi, pa tudi v časopisu, vse bolj zaslediti zahteve, naj bi pristojne oblasti splošno omejile hitrost na vseh cestah. V bližnjih poletnih mesecih se je namreč dogajalo, da je v enem tednu obležalo na cestah tudi po dvajset mrtvih, med njimi skupno trije miličniki. Prve analize so pokazale, da so kljub množici tujih turistov, ki je takrat preplavila Slovenijo, ogromno večino prometnih nesreč povzročili prav domačini, kar je dokaz nizke prometne in verjetno tudi širše duhovne kulture.

Omejitev hitrosti na vseh vrstah cest v civiliziranem svetu ni nov ukrep, saj ga na primer že več let izvajajo v Združenih državah Amerike in so s tem pripomogli k zmanjšanju težkih, zlasti smrtnih posledic prometnih nesreč. Pred nedavnim je omejila hitrost na cestah Švedska, in sicer na 70 km na uro, na hitrih avtomobilskih cestah pa na 110 km na uro. Podobno se je odločila tudi Francija, kjer je prepovedano voziti več kot 100 km na uro.

Vse to dokazuje, kljub številnim prednostim, ki jih prinaša avtomobil, da je ta iznajdba v mnogočem še pomanjkljiva in bo moral človek še veliko napraviti, da bo prišlo do tiste točke, ko bo avtomobil resnično služil njemu in ne on avtomobilu. Gre pri tem za izboljšanje cestišč, za izdelovanje takih avtomobilov, pri katerih se bo možnost smrtnih in drugih hudih posledic zmanjšala na najmanjšo možno mero ipd. Predvsem pa se bo moral spremeniti človek sam in zlasti priti do spoznanja, da na cesti ni sam. Tega bi se morali Slovenci še posebej zavedati, saj ne sorazmerno visoko število žrtev tako v zamejstvu kot v matični domovini dovolj jasno pričča o grozljivih razsežnostih tega pojava, tako da nekateri razmišljajoči ljudje že pišejo o nacionalni katastrofi, kar vsekakor ni daleč od resnice.

V Moskvi sta bila »disidenta« Yakir in Krasin obsojena na 3 leta ječe in še na 3 leta konfinacije. Zdi se, da so ju duševno strli. Poročila soglašajo, da se je proces odvijal v stalinističnem vzdušju.

Prizivno sodišče je znižalo na polovico (1 in pol leta) kazen znanemu hrvatskemu zgodovinarju Tudjmanu.

Zasedanje neuvrščenih v Alžiru

V Alžiru se je v sredo, 5. t.m., začela vrhunska konferenca neuvrščenih držav. Prva takšna konferenca je bila v Beogradu pred 12 leti in njeni pobudniki so bili jugoslovanski predsednik Tito, tedanji indijski predsednik Nehru ter pokojni egiptovski predsednik Naser. Današnjega vrhunskega zasedanja v Alžiru se udeležujejo predstavniki 76 držav, iz česar zelo zgovorno izhaja, da se je število držav, ki nočejo pripadati niti zahodnemu niti vzhodnemu taboru, v zadnjem desetletju znatno povečalo.

Prav gotovo drži, da poteka sedanja konferenca neuvrščenih v precej drugačnih mednarodnih pogojih, kot so obstajali v času, ko so Tito, Nehru in Naser začeli razmišljati, kako bi med seboj povezali države, ki so izven obeh taborov, da bi lahko lažje prišle do določene besede v mednarodni politiki. Ni šlo tedaj za to, da se ustanovi nov blok, temveč predvsem za to, da bi se izvajal organiziran pritisk na oba obstoječa in nasprotujoča si tabora, da bi našla neko obliko mirnega sožitja in tudi sodelovanja. Prvi pobudniki politike neuvrščenosti imajo zadovoljenje, da je bil njihov glavni cilj v bistvu dosežen, saj je načelo miroljubnega sožitja danes v svetu splošno veljavno in med obema taboroma obstajajo natančni sporazumi o sodelovanju na najrazličnejših področjih.

Politični opazovalci se sprašujejo, o katerih problemih bodo predstavniki neuvrščenih držav razpravljali in sklepali na sedanjem zasedanju v Alžiru. Izvedenci trdijo, da bo glavni predmet razgovorov najprej nova opredelitev pojma neuvrščenosti, kar je nujno glede na spremenjene razmere v svetovnem političnem položaju.

Prav v zadnjem času stopa namreč čedalje bolj vplivno na svetovno politično pozornico sila, kakršna je Kitajska, o kateri je še pred nekaj leti le malokdo vodil računa, glede na njeno takorekoč popolno osamljenost v svetu. Danes pa so stvari precej drugačne in ima Kitajska svoje mesto

v Organizaciji Združenih narodov in celo v Varnostnem svetu ter si prizadeva, da bi v svetovni politiki igrala vlogo, ki ji pripada že po tem, da je številčno največja država na svetu. Zanimivo je, da je tik pred začetkom alžirskega zasedanja predsednik kitajske vlade Čuenlaj polal udeležencem vrhunske konference poslanico, v kateri izraža polno solidarnost Kitajske vsem državam Azije, Afrike in Latinske Amerike, ki bijejo boj proti imperializmu, kolonializmu in velesilam. Gre za očitno približanje Kitajske neuvrščenim državam, ki ima prav gotovo svoj politični pomen, s čimer seveda nikakor ni rečeno, da gre za poskus ustvarjanja novega bloka, ker je izvenblokovska politika ena temeljnih točk, ki družijo neuvrščene države.

Opazovalci menijo, da bo alžirska konferenca posvečala še vedno največjo pozornost gospodarski problematiki, za kar se zavzemajo predvsem predstavniki držav iz Latinske Amerike. Ta problematika pa je seveda tesno povezana z izrazito političnimi vprašanji, kot so kolonializem, neokolonializem, narodno osvobodilna gibanja itd. Zdi se, da se bodo z izrazito političnimi problemi ukvarjali zlasti predstavniki afriških in azijskih držav, kar je razumljivo, saj jih ti problemi najbolj žulijo. Ker so na konferenci prisotni številni predstavniki arabskih držav, bo prav gotovo precej govora o arabsko-izraelskem sporu, oziroma o njegovih širših mednarodnih dimenzijah.

Sedanja konferenca v Alžiru je gotovo pomemben mednarodni politični dogodek, ker bo med drugim opozorila svet na določene pereče probleme ter nakazala njihovo rešitev. Ni pa mogoče pričakovati od nje senzacionalnih rezultatov, kajti neuvrščeni so po svoji državni in družbeni notranji ureditvi preveč pisana družba, da bi mogli v vseh problemih govoriti popolnoma enak jezik. To sicer od njih niti ni mogoče pričakovati, kajti v tem primeru bi ne bili več neuvrščeni, temveč strumno organizirani v enoten blok držav in narodov.

VZHODNA VELESILA

Po številu prebivalcev in razsežnosti ozemlja največja svetovna velesila Kitajska se zopet nahaja v silovitom trenju njenih veljakov za vodstvo države in njeno usmeritev v svetovni politiki.

Kitajska komunistična stranka je končala svoj deseti kongres.

Na njem je prvi minister Ču en Laj prodl s svojo tezo, da mora stranka prevladati

25. avgusta je umrl v Chicagu ugledni hrvatski zgodovinar frančiškanski pater dr. Dominik Mandič. Znan je zlasti po svojih študijah o zgodovini Hrvatov v srednjem veku.

nad vsemi državnimi organizmi, tudi nad vlado samo.

V svojem govoru je tudi označil kot največjega sovražnika Kitajske ruski ali sovjetski social-imperializem.

V Tinjah na Koroškem je priredil tamkajšnji katoliški dom prosvete »Sodalitas« teološke dneve, ki so trajali od 27. do 29. avgusta. Prof. dr. Štefan Steiner iz Ljubljane je predaval o pokoncilskih pogledih na moralno teologijo in na moralno življenje, o predzakonski in zakonski ljubezni, o spolnosti, o urejanju rojstev in o pastoralnih vprašanjih.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 9. septembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 9.45 W. A. Mozart: Divertimento, Koračnica v d duru. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Lepi janičar«. Napisal Rado Murnik, dramaturg Marja Kalan. Drugi del; RO. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Naborna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozabne melodije. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 »Dom«. Igra v štirih dejanjih. napisal Janez Jalen. RO. Režija: Jože Peterlin. 17.00 Poje Melanie. 17.10 Neitor Villa-Lobos: Amazonski gozd za sopran in orkester. 18.00 Šport in glasba. 19.00 Jazz. 19.25 Zgodovina italijanske popevke. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.25 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 10. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavke. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.00 Karajan podaja Beethovna in Brahmsa. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz. 20.00 Sportna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naša dežela v delih Simona Rutarja — Basist Jože Stabej in pianist Marijan Lipovšek izvajata samospeve Petra Iljiča Čajkovskega, Aleksandra Borodina in Nikolaja Rimskega-Korsakova — »Nova pot desetega brata«, pesmi in črtice Ivana Roba — Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 11. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Saksofonist King Curtis in trobentar Nini Rosso. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Komorni koncert. 18.50 Poje Carole King. 19.00 Odmevi kmečkih puntov v slovenskem pripovedništvu in pesništvu (Martin Jevnikar). 19.20 Za najmlajše: S pravljico okrog sveta »Črno žrebe«. Napisal Dušan Pertot. RO. Režija: Lojzka Lombar. 20.00 Šport. 20.35 Verdi: Otello, opera. V odmoru (21.15) Pogled za kulise. 21.50 Pianist Franco Cassano. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 12. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Elena Cardas ob spremljavi kitarista Aleka Andryszaka poje Weilllove, Magneove, Maccollove, Schulzove in ljudske pesmi. 18.50 Violina v jazzu. 19.10 Higiiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Heinz Wallberg. Sodeluje pianist Dino Ciani. V odmoru (20.55) Za vašo knjižno polico. 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 13. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 V ljudskem tonu. 19.10 Govorimo o ekologiji (Tone Penko). 19.25 Za najmlajše. 20.00 Šport. 20.35 »Lulu«. Drama v 3 dejanjih, napisal Carlo Bertolazzi, prevedla Jadviga Komac. RO. Režija: Jože Peterlin. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 14. septembra 1973, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Bruno Cervenca: Koncert za violino in orkester. Violinist Alfonso Mosesti. 18.55 Louis Armstrong and the All Stars. 19.10 Na počitnice. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. Vodi Bruno Amaducci. 21.45 V plesnem koraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 15. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Pianist Gojmir Demšar. Fortunat Pintarič - pred. Svetislav Stanič: Fantasiae secundum stylum recentissimum; Franjo Dugan - pred. Svetislav Stanič: Toccata; Rudolf Matz: Sonata v g duru; Janko Ravnik: Dolcissimo; Moment. 18.55 New Swing Quartet in črne vrane. 19.10 Aleš Lokar: Tržačan v Ameriki. 19.20 Revija zborovskega petja. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Povodenj v Ukva«. Radijska drama, napisal Jože Peterlin. RO. režira avtor. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Zabavna glasba.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Huda kriza v Nabrežini

Na izredni seji devinsko-nabrežinskega občinskega sveta, ki je bila v torek, 4. t.m., je v vrstah levosredinske večinske koalicije prišlo do hude krize, ki se najbolje odraža v tem, da so svetovalci Krščanske demokracije in socialdemokratski predstavniki zapustili sejno dvorano. Na dnevnem redu je bila med drugim izvolitev novih članov gradbene komisije, o čemer demokristjanski svetovalci niso bili pripravljeni razpravljati in so predlagali, naj se razprava odloži. Ostale skupine (Slov. skupnost, socialisti in komunisti) pa so bile proti odložitvi razprave, tako da je bil pri glasovanju demokristjanski predlog zavrnjen. Tedaj so svetovalci DC in PSDI odšli iz dvorane.

Po kratkem posvetovanju z voditelji svetovalskih skupin je župan dr. Legiša sejo prekinil, češ da je zaradi odsotnosti najštevilnejše svetovalske skupine v večinski koaliciji nastala politična in upravska kriza, ki postavlja v dvom obstoj same koalicije.

Vse kaže, da bo treba v najkrajšem času

Hrvatski »Glas koncila« obširno poroča v svoji zadnji številki o tragični smrti vzornega slovenskega maturanata Janeza Korelca, ki je utonil blizu Ljubljane. V istem listu objavlja znani pater Tomislav Šagi - Bunič obširno razpravo »Nova ustava in verska svoboda«.

preveriti položaj v okviru levosredinskih strank v občini, predvsem pa možnost sodelovanja s Kršč. demokracijo, ki je že od začetka mandata sedanjega občinskega sveta zaradi svojih ostrih notranjih trenj dejansko zaviralni dejavnik pri vodstvu uprave.

— O —

Arabski terorizem se stopnjuje, naperjen predvsem proti nedolžnim. V Ostiji in v Rimu je prišla policija pet Arabcev, ki so hoteli z ročnimi raketami sovjetskega izdelka (?) sestreliti izraelsko potniško letalo s 100 potniki. Čas bi bil, da svet odkrito pove, da take metode še prekašajo tisto, kar so nacisti počeli s talci. O drugi arabski »gverilski akciji« poročajo iz Pariza. Z njo so se polastili 12 talcev, katerim grozijo s smrtjo. Mislimo, da je prave gverilce sram takih »kolegov«.

Letošnjo beneško literarno nagrado »Campiello«, eno najvažnejših v Italiji, je dobil pisatelj Carlo Sgorlon, ki je doma iz Furlanije, za knjigo »Il trono di legno« (Prestol iz lesa). Sgorlon je star 43 let.

V nedeljo, 9. t. m., bo ob 16. uri v Bazovici odkritje spomenika padlim v narodno osvobodilnem boju.

Mihec in Jakec se menita od nagih bab in seksualne revolucije

— Ma znaš Mihec, de jemaš prou, ke praveš, de danes se ne smeš čudeti nobeni stvari več.

— A, si pršu do tega? Zapouni si, de jest i zmiram pametno

govorim, ma ti mi ne verješ zatu ke jemaš glavo zmešano od časnikov in od radia. Pej kej če reč, de si pršu zdej na tu?

— Ti rečem, de glih zatu, ke berem časnike. Jn nutre so take reči, de ni za verovat. Zdej je ta seksus, ta seksualna eksplozija prou povsod. Po kioskih te gledajo nage babe od vseh strani, u vseh mogočeh in nemo-gočeh pozah in vsak lahko kupe tiste pupole. Filme pej že nekej let delajo take, de z ano al drugo škužo kažejo nage babe. Jn če se slučajno najde kašna oblast, ke take filme prepovej, rata precu ceu hudič. Se oglasejo kritiki in režiserji in žurnalisti in začnejo kričati, de ne pestijo živet ta pravi umetnosti in de umetnost more bet svobodna in taku naprej. Se spouneš na tisti film Zadnji tanko u Parizi?

— Znaš, danes je z umetnostjo taku, de je prouzaprou vse umetnost, narbol pej je umetnost, če nese dnar. In za tašne filme so vsi strašno navdušeni in so vsi aneh misli, de tu je velika umetnost. Če bi rekli, de je navadna svinjarija, be morbet kašnega blo sram hodet gledat. Ma če je umetnost...

— Vidi, ni dougo tega, ke so tam gor na Danskem nardili an film, kamer ke kažejo, de je jemu Kristus kej jest znam kolko ljubic. Pravejo, de u tistem filmi strašno smešjo vero in vse. Prfina papež se je oglašuje zastran tistga filma. Jn, se zna, povsod po

sveti je strašno dosti polemik. Ani pravejo, de je tu nova umetnost in de umetnosti treba dat svobodo in taku naprej.

— Ja, z nagimi babami je narlaže se borit za svobodno umetnost. Zastran takeh filmov noben režiser neč ne reščira. Ma da be u filmah pokazali res ta prave grehe, denmo reč od kašne vlade, od velikih glav, od mižerje, od mafje in tolko drugeh reči — za tako svobodo pej tem »svobodnim« umetnikom ni mari. Njem je mari za tašno svobodno umetnost, ke nese dosti dnarja.

— E, dragi moj, star pregovor prave, de denar je sveta vladar. Jn če si znaš naredet dnar, te vsi spoštavajo. Jn ni važno, kaku si si naredu dnar. Znaš koga so jemeli na televiziji tam na Francoskem? Ano tako babo ke jem pravejo po novem sprehajalka; znaš, tiste ke čakajo po cestah na moške kli-jente. U Trsti, denmo reč, od desete zvečer naprej dol pr murji al na via Roma. Ana tašna sprehajalka je jemela intervju po francoski televiziji. Jn povedala, de zasluže na me-sec dva meljona lir...

— Pej bejži štedirat!...

— Jn je tudi povedala, de je ustanovila sindikat sprehajalk. Ma se je vmešala tudi davkarija, zatu ke je vidla, da ta meštir dosti nese in zatu bo mogla plačat davek.

— Boš vidu, Jakec moj, če bojo vlade anbot zastople, de je tu an dober kšeft, bojo naredli taku, de bo mogla vsaka sprehajalka jemet državno koncesijo, koker oštirji, bari in obrtniki. In za koncesijo bo mogla plačat državi in pole bo mogla držat evidenco zastran davkov in vsakmi klienti dat potrdilo sez bolam. Jn, se zna, bo mogla bet vpisana u sindakat. Sej je prou čudno, de glih ta narbol star meštir še danes ni sindikalno organiziran!

Kako je nacistični režim naredil iz dunajske služkinje »strašno Hermino«

Filozofe, sociologe, teologe in politike že dolgo, posebno pa po drugi svetovni vojni zanima vprašanje individualne in kolektivne krivde, projiciranje osebnosti v kolektivno vest ali pravzaprav utopitev osebne vesti v kolektivnem »navdušenju«, istovetenje individuala s »skupnostjo« in povsem neracionalno, dejansko naravno mistično česčenje voditeljev, kar je v našem stoletju, ki se ima za razumsko razvito, kritično in temelječe na znanosti, nekaj skoro nepojmljivega. Še v nobenem stoletju človeške preteklosti, kolikor jo lahko zajame zgodovino pisje, še ni tolikih in tako masovnih in strašnih izbruhov nerazumnosti in nekritičnosti kakor ravno v našem stoletju. Dokaz za to so totalitarne ideologije in režimi, tipični ravno za 20. stoletje.

Nobenega dvoma ni, da bi veliko ljudi ostalo poštenih, če bi jih ne zapeljevale totalitarne ideologije in če bi totalitarni režimi ne ubijali v njih lastnega mišljenja, jim dušili vest ter napravljali iz njih svoja poslušna orodja. Ali pa brez takih ideologij in režimov vsaj ne bi prišli v skušnjavo in ne bi dobili priložnosti, da sprostijo zlo, ki spi v njih. Tako nosijo zli režimi, ki si podjarmijo duše ljudi in njihove možgane, veliko odgovornost za hudobije, ki jih počenjajo posamezniki v prepričanju, da delajo nekaj pravega, ker jih je k temu navedel ali to od njih naravnost zahteva režim.

Tak je bil primer z nekdanjo preprosto dunajsko služkinjo Hermino Braunsteiner, ki je zdaj znana svetu kot »strašna Hermina« in so jo te dni ameriške oblasti vrnila v Zahodno Nemčijo, kjer jo bodo sodili. Zdaj je zaprta v Düsseldorfu, kamor so jo prepeljali pod močnim spremstvom. Tam bo tudi proces, ker biva v tem mestu ena izmed glavnih prič proti njej. Sicer pa se prič najbrž ne bo manjkalo. »Strašna Hermina« si je namreč zaslužila ta naziv najprej v koncentracijskem taborišču Ravensbrück (kjer je bilo tudi dosti Slovenk) in nato v Majdanpeku na Poljskem. Tam je imela pod seboj 700 jetnic in je s trdo roko gospodarila nad njimi. Seveda so se jetnice menjavale, ker jih je sproti »redčila«. Okrog 1700 jih je izbrala za plinsko celico in neko judovsko deklico je baje sama obesila. »Kadar smo zaslišale: 'Hermina prihaja!', smo vedele, da nas ne čaka nič dobrega. Tepla nas je, poniževala in teptala,« jo obtožuje neka nekdanja jetnica.

Ko so se uničevalnemu taborišču Majdanpek leta 1945 približale sovjetske čete, je »strašna Hermina« skupaj z drugimi nacističnimi krvniki in stražniki pobegnila proti zahodu. Američani so jo sicer kot sumljivo zaprli, a kmalu spet izpustili. Vrnila se je na Dunaj, kjer si je spet poiskala službo kot služkinja. Angleži so maja 1946 tudi odkrili njeno »delovanje« v Ravensbrücku, a so jo po 11-mesečnem priporu izpustili. Leta 1949 pa je morala spet pred sodišče. Tokrat

so jo obsodili na tri leta ječe zaradi mučenja jetnic. Vendar so jo avstrijske oblasti že po enem letu izpustile. Potem je živela v miru. Spoznala se je z Američanom Ryanom in se poročila z njim ter se preselila v Združene države. Dobila je z lažnimi podatki tudi ameriško državljanstvo. Z možem sta živela v New Yorku in sosedje so jo poznale kot mirno, simpatično žensko. Dokler niso njih in nje presenetili veliki naslovi v newyorških dnevnikih: »Med nami živi kot naša državljanka zloglasna hudodelka iz nacističnih taborišč — mrs. Bryan-Braunsteiner!« Odkril jo je znani lovec na nacistične morilce inž. Wiesenthal. Njena hudodelstva je odkril pri pregledovanju nanovo nabranega gradiva o mučenju jetnikov v Ravensbrücku in Majdanpeku. Ameriške oblasti so uvedle preiskavo, enako tudi nemške o-

blasti, ki so zahtevale njeno izročitev. Toda da so Združene države lahko izročile bivšo nacistično biričko nemškim oblastem, so ji morale najprej odvzeti ameriško državljanstvo, kar se je tudi zgodilo glede na to, da si ga je pridobila z lažnimi in nepopolnimi podatki. »Strašno Hermino« pa je zahtevala tudi Poljska, ker so bile med jetnicami, katere je gnjavila, po večini poljske Judinje.

Če bi nacistični režim ne bil izbral nekdanje preproste dunajske služkinje za svojo biričko, bi bila verjetno Hermina Braunsteiner ostala, kar je bila; najbrže bi se bila kmalu poročila s kakim sebi primernim moškim in bi bila ostala vse življenje simpatična ženska, za kakršno so jo poznale njene sosedje v New Yorku. Toda imela je smolo, da se je nacistični režim začel zanimati zanjo in ji ponudil »dobro državno službo«. Sprostil je v njej latentne zle strasti in izkoristil njeno šibko inteligenco. Tako je napravil iz poštene služkinje zločinko, »strašno Hermino«, hkrati svojo žrtev in sokrivko.

Kaj je novega na Koroškem

Medtem ko so se koroški Slovenci lanske jeseni, med znano pangermanistično akcijo proti prvemu rahitičnemu pojavu slovenskih krajevnih napisov in po njej, obnašali zelo pasivno in veliko premalo samozavestno, pa se kažejo zadnji čas spet aktivnejši.

Sredi avgusta so se pojavili ponoči na občinskih in šolskih poslopjih v Borovljah in v Št. Jakobu v Rožu dvojezični napisi. »Slovenski Vestnik«, eno izmed tedenskih glasil koroških Slovencev, tudi piše: »Prav tako so neznani aktivisti popisali pročelja poštnih uradov v obeh krajih ter v Št. Jakobu in Rožu na poslopje tamkajšnje požarne brambe napisali gesla, ki so opozarjala, da Avstrija še ni izpolnila določil 7. člena avstrijske državne pogodbe. Geslo »Člen 7 naša pravica« vsekakor popolnoma velja in je nadvse aktualno. Koroški Slovenci ne *prosi*jo za izpolnitev zajamčenih pravic, temveč *zahtevajo* njih izpolnitev. Zadnja akcija je bila ena od najbolj premišljenih do sedaj. Vendar je treba ugotoviti, da ljudje verjetno ne bodo razumeli, zakaj so neznani aktivisti popisali prav šolska ter občinska poslopja. Letakov tokrat ni bilo zaslediti. Ko je bil sklenjen v avstrijskem parlamentu zakon o dvojezičnih krajevnih napisih in oznakah, sta osrednji organizaciji koroških Slovencev opozorili vlado, da je treba dvojezičnost uveljaviti tudi v občinskih središčih in ne samo v obrobni krajih... Slovenci so bili vselej mnenja, da je potrebno, da se javno manifestira, da živita na področju južne Koroške dva naroda (narodnosti). Ena oblika take manifestacije so dvojezični krajevni napisi na teritorialno znanim področju južne Koroške. Dvojezične oznake pa spadajo na poslopja javne uprave ter javnih ustanov.«

V najnovejši številki, ki je prispela v Trst, poroča »Slovenski vestnik«, da »je začel pred kratkim delovati neki Demokratični odbor za južno Koroško, ki si je zadal očitno ravno nalogo, da opremlja razne občinske hiše, šole in druga poslopja s slovenskimi napisi. V noči od sobote na nedeljo so se pojavili dvojezični napisi tudi na takih hišah v Globasnici.«

V članku »Koroško vprašanje spet v ospredju politične pozornosti« pa piše isti list:

Koroško vprašanje bo v kratkem spet v ospredju političnega zanimanja. To ne le zaradi predstoječe prve seje kontaktnega komiteja med pristojno vlado in prizadeto narodno skupnostjo, marveč zlasti zaradi tega, ker je od lanske jeseni to vprašanje postalo priljubljeno sredstvo vseh strank v deželi, s katerim odstranjujejo pozornost javnosti od drugih perečih vprašanj, pa tudi od neprijetnih dogajanj v posameznih strankah samih. Zato nikakor ni slučaj, da sta zadnji teden tako zvezni kancler Kreisky kakor tudi šef glavne opozicijske stranke Schleinzer v intervjujih zavzela med drugim stališče tudi k našemu vprašanju. Če povzamemo najprej pozitivne strani teh izjav, potem je brez dvoma treba pozdraviti Kreiskyjevo ugotovitev o »instituiranju« dosedanjih občasnih stikov med vlado in manjšino v obliki stalnega kontaktnega komiteja za reševanje vprašanj naše narodne skupnosti. Prav tako gledamo pozitivnost v trditvah, da gre za »važno vprašanje«, ki ga je treba rešiti in mora biti rešeno brez taktičnih pomislekov v interesu miru v deželi in državi. Končno želimo, da bi obveljalo, da bo socialistična stranka nadaljevala s svojimi prizadevanji za rešitev in se ne bo pustila voditi od resentimentov in predsodkov, kar za dobo od lanskim jesenskim dogodkom nikakor ne velja.«

V članku »Zdrahe v koroški socialistični stranki« pa poroča isti tednik o notranjih sporih v socialistični stranki na Koroškem, predvsem zaradi odločitve deželnega glavarja Hansa Sime, »da zaenkrat še ne odstopi s svojega položaja«, kot zahteva od njega deželno vodstvo socialistične stranke. V to pa se vmešavajo tudi predstavniki osrednjega vodstva socialistične stranke, med njimi tudi zvezni kancler Kreisky, ki je indirektno namignil Simi, naj odstopi. Zgleda, da so proti Simi zlasti stari zakrknjeni protislovenski tipi v vodstvu koroške organizacije socialistične stranke, kot npr. njen predsednik Leo-

(Dolje na 7. strani)

Mednarodni mladinski seminar v Gradežu

Prejšnji teden je bil v Gradežu drugi mednarodni mladinski seminar Alpe - Jadran, ki je trajal od 27. avgusta do 2. septembra. Pokroviteljstvo nad tem zborovanjem je letos imela deželna uprava Furlanije - Julijske krajine, v imenu katere je odbornik za šolstvo in kulturne dejavnosti Dal Mas seminar tudi uradno odprl.

Seminarja so se udeležili mladinski predstavniki iz Slovenije, Koroške in Furlanije - Julijske krajine, med katerimi so bili letos prvič tudi predstavniki manjšinskih narodnostnih skupnosti v Sloveniji, Avstriji in Italiji. V imenu slovenskih mladinskih organizacij na Goriškem in Tržaškem so bili Mirko Špacapan za Slovenske goriške skavte in za akademsko društvo SKAD, Martin Breclj za Slovenski kulturni klub in Jožko Morelj za komisijo Mladina in šport pri SKGZ. Delegacija iz naše dežele je sestavljala še devet predstavnikov evropeističnega gibanja, tajnik mladinske sekcije PSI iz Trsta, predstavnik mladinske sekcije DC iz Trsta ter predstavnik PSDI iz Gorice. Iz povedanega je razvidno, da je kriterij, po katerem je bila sestavljena delegacija iz naše dežele, sporen. To dejstvo je povzročilo rahlo krizo znotraj italijanske delegacije same. Nekaj članov je zadevo postavilo radikalno in izjavilo, da se delegacija ne more nikakor imeti za reprezentativno in da bi bilo treba o tem obvestiti ostali dve delegaciji. Napeto ozračje, ki je nastalo na prvem sestanku italijanske delegacije, se je naslednje dni poglobilo, kljub temu pa je delegacija iz naše dežele vseskozi nastopala dokaj neenotno. Toliko bolj enotni pa sta se izkazali delegaciji iz Slovenije, ki jo je vodil predsednik mednarodne komisije pri ZMS Sandi Ravnikar, in koroška delegacija, v imenu katere je nastopal predvsem Helmut Adlassnig, funkcionar Jugend sekretariata, čeprav sam ni bil član koroške delegacije, ampak njen spremljevalec.

Na prvih srečanjih so se delegacije predstavile in orisale delovanje svojih organizacij. O slovenskih mladinskih organizacijah v Italiji je govoril Mirko Špacapan, ki je v svojem poročilu omenil tudi dosedanje stike z italijanskimi organizacijami in z mladinskimi organizacijami v Sloveniji. V pogovorih o mednarodnem mladinskem zbliževanju v območju Alpe - Jadran je padel predlog, da se v naši deželi ustanovi odbor, ki bi povezoval mladinske organizacije in posredoval stike z organizacijami sosednih držav.

V sredo, 29. avgusta popoldne, je bila na predlog predstavnikov slovenskih mladinskih organizacij v Italiji, prirejena okrogla miza o manjšinski problematiki. O položaju Italijanov v Sloveniji in Slovencev v Avstriji ter Italiji so govorili Aurelio Juri, Franc Serajnik, Martin Breclj in Jožko Morelj. Slovenski predstavniki iz Italije so poleg tega pripravili in razmnožili v treh jezikih precej obširno poročilo o slovenski narodnostni skupnosti v Italiji ter ga razdelili udeležencem že v začetku seminarja. V imenu koroške delegacije, ki je že prejšnje dni pokazala nepripravljenost na obravnavanje manj-

(Nadaljevanje na 6. strani)

UPAJMO, DA SI NE BO NIHČE RAZBIL GLAVE

Že pred meseci so nam v delu Narodne ceste na Opčinah razkopali pločnik zaari zamenjave cevi, menda za plinsko napeljava. (Razkopali pa so ga v kratkem času — s kosom Proseške ceste vred — vsaj dvakrat). V redu in prav. To je bilo morda potrebno. Ne vidimo pa vzroka, zakaj je bilo potrebno pustiti pločnik potem razkopen. Še vedno je ponekod posut z debelim gružem, npr. pred barom Vatta, in iz betonskih pravokotnikov, ki pokrivajo menda odprtine k cevem, molijo nekaj centimetrov visoki kovinski okvirji, krasna priložnost, da se raztresen ali zamišljen človek ali tak, ki slabo vidi, ali tudi otrok, ki brezskrbno teče ali pa še ni trden na nogah, spotakne. To se tudi vsak dan dogaja. Toda uprava ACEGAT-a ali kdor je pustil naš pločnik v takem stanju, morda čaka, da si kdo razbije glavo ali vsaj nos ali zlomi kak ud. Najbrž ji ne bo treba čakati, glede na to, da se bliža jesen s slabim vremenom in slabo vidljivostjo.

ACEGAT pa nam je pripravil zadnji čas še drugo »prijetno« presenečenje, namreč z nenadno spremembo tramvajskega urnika, seveda tako, da je spet nekoliko razredčil vožnje in uvedel zjutraj in zvečer, delno pa tudi čez dan, avtobuse namesto tramvajev. Proti temu niti ne bi protestirali, glede na znano počasnost tramvajev, toda poleg normalnih avtobusov vozijo tudi znane majhne zelene škatle, ki so določene za promet po mestu. Na Opčine pa je precej kilometrov več, pot pelje strmo navzgor ali navzdol z ozkimi ovinki, sedežev v avtobusov pa je malo. Tako je treba mnogokrat vso pot stati in s težavo loviti ravnovesje. Radi bi vedeli, kdo je prišel na to »pametno« misel in kaj pravi k temu občinski odbornik, ki mora nositi odgovornost za mestni promet in za ACEGATovo norčevanje iz Opencev.

Pisma uredništvu:

Spoštovani gospod urednik,

Sestavek, ki ga je Primorski dnevnik posvetil Pahorju ob njegovi šestdesetletnici, me je globoko užalil kot človeka, zato mimo tega ne morem molče.

Osebo mislim, da je ocena Pahorjevega političnega dela netočna in krivična. Toda ne glede na to smatram za neokusno, da za tako obračunavanje izkoristimo pisateljev življenjski jubilej. Normalno je, da imamo različne poglede na svetovno dogajanje, a to nas ne bi nikoli smelo privedi do podobnih spodrsrljajev.

P. D. marsikdaj zamudi priložnost, da bi povedal, to pot pa je zamudil priložnost, da bi molčal. Če namreč Pahorju ob šestdesetletnici ni hotel ali znal posvetiti drugačnega sestavka, bi si lahko tudi tega prihranil.

Rafko Dolhar

MORDA BO IMEL TAM VEČ SREČE

Tržaški italijanski dnevnik piše, da je bivši dolgoletni predsednik tržaške Katoliške akcije odvetnik Lino Sardos Albertini, ki je skupno s pokojnim Giannijem Bartolijem vneto gonil lajno o nikdar prekinjeni italijanski suverenosti nad cono B, odpotoval na turnejo v Perù in Avstralijo, kjer ima vrsto konferenc o con B. Kaže, da je možakar s svojimi čenčami utrudil celo svoje tukajšnje istrske nacionalistične kliente in se sedaj obrača na javnost v Peruju in Avstraliji ter ji pridiga o con B. Morda upa, da bo tam imel več sreče.

Pri tem pa nastane vprašanje, kdo plača nemajhne stroške našega popotnika za njegovo smešno nacionalistično propagando? Zelo žalostno bi bilo, če bi stroške krili iz skladov, ki jih ustvarjajo italijanski davkoplačevalci. Naravnost nedopustno bi bilo, da se najde denar za takšne neumnosti, medtem ko ga ni za pošte, železnice, šole, zapore itd.

Opčine v knjigi... in muzeju?

G. Angel Vremec na Opčinah pripravlja knjigo »Zgodovina Opčin«, v kateri bo objavil gradivo, ki ga je začel zbirati še pred leti skupaj z rajnim prof. Viktorjem Sosičem. O tem je svoj čas tudi predaval v Prosvetnem domu, o čemer smo poročali. Knjiga stane v prednaročilu 3500 lir. Naroča se pri avtorju, gostilna »Pri Šklavsu«, Narodna cesta, Opčine.

Naslov knjige je morda nekoliko zgrešen, ker, kolikor nam je znano, ne bo prikazovala toliko »zgodovine« Opčin kot pa nekdanje življenje in navade na Opčinah, zato gre bolj za preteklost kot za zgodovino. Vendar pa naslov ni važen, važna bo vsebina in veseli bomo, če bo knjiga dosegla svoj namen, namreč da bo razgrnila pred nami preteklost ali zgodovino ene izmed naših največjih kraških vasi, ki je bila še ob koncu druge svetovne vojne pretežno slovenska, po značaju in velikem delu prebivalstva pa je še danes.

Ob tej priložnosti pa se nam zdi prav opozoriti, da se o preteklosti Opčin naj ne bi samo pisalo, ampak naj bi se sprožila kaka pobuda, da bi ohranili konkreten spomin nanjo, da bi si lahko naši potomci ustvarili pravo predstavo o njej. Na dvorišču marsikake hiše na Opčinah — ali pa še na kakem bolj izpostavljenem prostoru — leži danes razno

kmečko orodje, ki je postalo odveč, odkar je kmetijstvo na Opčinah skoro zamrlo, npr. čebri za grozdje, plugi (dreva), brane, starinske lestve itd. Še mnogo več takega se skriva kje pod streho, na podstrešjih, shrambah itd. Ali bi ne bilo prav, da bi se tudi na Opčinah ustanovila zadruga, ki bi zbrala denar, odkupila katero od lepih, a žal zanemarenih starih hiš in uredila iz nje »opensko kraško hišo« z zbirko starega orodja, posodja, noš itd.? Drugače je nevarnost, da bo vse propadlo, in ko se bo v ljudeh kdaj v prihodnosti vzdramila zavest, kako dragocene so take priče preteklosti in kako dobro bi jih bilo ohraniti, bo verjetno že prepozno, da bi rešili kaj res bistvenega. Tega se dobro zavedajo v Ščedni, ker se g. Dušan Jakomin trudi, da bi ustanovil nekaj etnografski muzej.

»Kraška hiša« na Opčinah bi lahko postala ne le ena izmed glavnih privlačnosti Opčin, ampak tudi eden njenih kulturnih centrov in vir vedno prenavljajoče se domačijske in narodne zavednosti. Poleg tega bi lahko uredili v njej kak razstavi prostor, ki bi imel to prednost, da bi bil bliže Trstu, kot je tisti v Velikem Repnu (seveda pa ne bi šlo za konkurenco med njima, ampak za krepitev). Ne bi bilo napak, če bi uredili v openski »kraški hiši« tudi majhno, a čedno gostilno v starem kraškem slogu, v kateri bi postregli s starimi kraškimi »rihtami«.

Števerjan

Pritisnila je huda suša

Kdor je še pred dobrim tednom obiskal naša Brda in brajde pod Števerjanom in v njihovi okolici, se je še čudil bogatemu zrodu lepih breskev in trtam, ki so jih koli polne grozdov komaj držali pokonci.

Briški posestniki so že ugibali, kam bodo spravili obilni pridelek, ki ga je obetala nova trgatev. Začeli so že skrbeti za novo posodo in sode.

Zadnja dva tedna pa se je ta skrb že močno zmanjšala. Huda pripeka, do 30 stopinj, večja kot v avgustu, se je lotila tudi trt, ki jih suša že močno stiska. Jagode se že sušijo, listje vene in obilni pridelek se že izgublja. Nekateri vinogradniki si nameravajo pomagati že z zalivanjem trt, toda kaj, ko pa že tudi vode primanjkuje. Pa ne za zalivanje, tudi za napajanje živine in za kuho je ni dovolj.

Iz nekaterih hiš so morali v začetku tedna iti po vodo celo v Gorico. Vremenski preproki pa ugibajo, da ne bo dežja celo do konca meseca. V tem primeru pa tudi novega vina ne bo dosti.

Zato menijo nekateri gospodarji, da so v Krminu veliki optimisti pri Zadrugi kleti. Dne 9. septembra bo v Krminu vinski praznik in občni zbor zadruge vinske kleti, kjer bodo že letos predelovali grozdje iz briških in furlanskih vinogradov. Klet ima

Rupa - Peč

PEVSKI IZLET

V okviru pevskega zbora iz Rupe in Peči smo tudi letos priredili izlet, in sicer v nedeljo, 26. avgusta. Izlet je bil zabaven in obenem poučen. Najprej se je naš avtobus ustavil na Vrhniku, kjer smo bili pri maši, nato smo pa obiskali rojstni dom našega velikega Cankarja, kjer nam je vrla domačinka povedala z živo besedo marsikaj novega o njem.

Z Vrhnike smo oddrdrali v Skofjo Loko, kjer smo se ustavili za kosilo in smo si potem ogledali še lepote Poljanske doline. Za zaključek smo si ogledali še Veliko planino v Kamniških Alpah.

Za vsakogar izmed nas je bil ta izlet res lepo doživetje in nikomur ni bilo žal, da se ga je udeležil.

Vesela pesem in dobra volja sta pripomogli, da smo se vsi zadovoljni vrnili domov z željo, da bi še obiskali lepote Slovenije in njene zanimivosti.

Zmogljivost do 30 tisoč hektolitrov. Upajo, da bo letos v kleti napolnjenih sodov za enajst tisoč hektolitrov.

Nekateri vinski pridelovalci se še niso odločili, da bi grozdje oddali zadrugi. Mamijo jih pa tudi še nekateri veletrgovci, ki so tudi po Brdih kupovali grozdje in ga v svojih kletih predelovali.

Vsi pa bodo morali računati, koliko bodo trte po letošnji suši obrodile, da se bodo vsaj manjše kleti napolnile.

—o—

VPISOVANJE V ŠOLE

Od višjih šolskih oblasti in od didaktičnega ravnateljstva smo prejeli naslednje obvestilo:

Iz pregleda občinskih seznamov šoloobveznih otrok, rojenih v letu 1967, je razvidno, da mnoge družine še niso poskrbele za vpis svojih otrok v prvi razred osnovne šole, in sicer v določenem času do 3. junija t.l.

Zaradi tega je za zamudnike določeno vpisovanje na vseh šolah od 10. do 15. septembra t. l. od 9. do 12. ure.

Starši! ne zamudite, da ne prekršite postavnih odredb in dolžnosti do lastnih otrok!

SPREMENBE NA ŠOLAH

Bliža se že oktober, ko se bo začelo novo šolsko leto. Končujejo se popravni izpiti in šolska vpisovanja. Ta mesec so pa še v teku ugibanja o možnih in potrebnih spremembah v profesorskih zborih in šolskih vodstvih.

Kakor vse do sedaj kaže, ne bo velikih sprememb med lanskim in novim učnim osebjem. Profesorji bodo po veliki večini ostali na svojih mestih, s kako redko spremembo glede predmetov na obeh slovenskih višjih zavodih. Pač pa so skoraj gotove spremembe na ravnateljskih mestih gimnazije - liceja in učiteljska. Doslej je več let vodil oba zavoda ravnatelj Mihael Rožič, ki je bil v zadnjih letih tudi redni ravnatelj neke italijanske višje srednje šole v Vidmu.

Z novim šolskim letom pa bosta po zadnjih vesteh poverjena za ravnateljsko mesto na učiteljsko prof. Seražin iz Trsta, na liceju pa prof. Boris Tomažič iz Trsta, ki sta lani opravila ravnateljski izpit v Rimu.

Doberdob

Soski patronat v Doberdobu je v torek in v sredo dopoldne sprejemal na osnovni šoli podpise staršev šoloobveznih otrok iz Doberdoba, Jamelj in Dola.

Podpisi so potrebni za izplačilo stroškov prevoza otrok v šolskem letu 1972-73.

PROSLAVE V ŠTANJELU

V soboto, 1. septembra, so se začele v Štanjelu na Krasu dvodnevne slovesnosti ob občinskem prazniku sežanske občine. Zvečer tega dne so v kulturnem domu odprli najprej tri razstave, dve zgodovinski in eno umetniško. Z razstavo »Veliki tolminski punt 1713« so se spomnili 260. obletnice tega upora, ki se je razširil tudi na ozemlje Krasa. Novogoriški slikar Silvester Komel je pokazal šest velikih platen iz cikla »Upor«; ta dela predstavljajo zanimivo in v slovenskem slikarstvu svojevrstno rešitev te dramatične teme, prežeto z duhovno poglobljenim osebnim razmišljanjem slikarja. 30. obletnici

splošne vstaje na Primorskem pa je posvečena razstava z naslovom »Primorska v boju za meje«. Vse tri omenjene razstave je v sodelovanju z »Odborom za proslavo Štanjel 73« postavil Goriški muzej.

Pri razstavi o tolminskem puntu, ki je v isti obliki pred kratkim bila prikazana na kmečkem taboru na Opčinah, smo opazili tudi novost, in sicer kopijo tiste strani mrliške knjige iz Biljane v Brdih, na kateri so označena imena treh tamkajšnjih domačinov, ki so jih 1. maja leta 1713 usmrtili zaradi upiranja plačevanju davka na vino in (Nadaljevanje na 7. strani)

Za koroške Slovence

Mednarodno združenje za zaščito ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM) je poslalo predsedniku avstrijske vlade naslednje pismo:

Gospod Predsednik,

že vrsto let lahko opazate, s kakšnim zanimanjem in s kakšno budnostjo naše združenje sledi razvoju dogodkov v zvezi s slovensko manjšino v Avstriji, manjšino, ki je zdaj predvsem zainteresirana za rešitev vprašanja postavitve dvojezičnih krajevnih napisov.

Za časa našega zadnjega kongresa v Celovcu (julija 1972) in tudi potem nismo nehali podarjati tako Vam kakor deželni vladi Koroške, kako si želimo, da bi vprašanje napisov bilo rešeno na podlagi obstoječih obveznosti in tako, da bi bilo v celoti zadoščeno pravicam in dostojanstvu slovensko govoreče manjšine v Avstriji, in videti je bilo, da so tudi odgovori, ki ste nam jih Vi blagovolili poslati na naše intervencije, kazali na tako pripravljenost avstrijskih oblasti.

Čeprav uradno nismo bili obveščeni o ustanovitvi posebnega odbora, ki naj bi preučil vprašanje postavitve krajevnih napisov, in čeprav nismo bili povabljeni, da bi pri delu omenjenega odbora sodelovali, kar bi glede na ugled našega združenja vsekakor bilo umestno, pazljivo sledimo delu odbora in smo prepričani, da kljub odsotnosti predstavnikov Slovencev v odboru, ne bo prišlo do nikake odločitve, ki bi nasprotovala specifičnim pravicam Slovencev, državljanov avstrijske republike.

V upanju, da nas boste vljudno obveščali o nadaljnjem razvoju tega nadvse pomembnega vprašanja, za kar se Vam vnaprej zahvaljujemo, blagovolite sprejeti, gospod predsednik, izraze našega odličnega spoštovanja.

Perpignan, 29.7.1973

Generalni tajnik
Jordi Costa i Roca

Omenjeno združenje se je prav tako obrnilo na jugoslovanskega zunanjega ministra z naslednjim pismom:

Gospod minister,

naše združenje je vzelo z velikim zanimanjem na znanje vest o Vašem izrednem posegu v prid etničnim manjšinam, prevod katerega bi želeli imeti, na kongresu evropskih zunanjih ministrov v Helsinkih.

Naše združenje, ki si prizadeva, da bi branilo in pospeševalo kulturo manjšinskih etnij, si je postavilo ogromno nalogo, ker so manjšine izredno številne. Na našem zadnjem kongresu v Celovcu (julija 1972) so naši odbori preučili položaj vseh manjšin in ugotovili, da je v tem trenutku posebno labilen položaj grške manjšine v Reggio Calabrii in slovenske na Koroškem.

Poudariti pa je treba, da z izjemo nekaterih manjšin, ki jih lahko v primeri z drugimi imamo za privilegirane (švedska manjšina na Finskem), so ena bolj druga manj vse manjšine podvržene nesprejemljivim pritiskom in stalnemu procesu kulturnega nazadovanja in razsebljanja.

Zato si lahko predstavljate, kako nam je bila Vaša izjava v Helsinkih v posebno zadoščenje.

V imenu predsednika našega združenja, katalonskega pisatelja Salvadorja Espriuja, v imenu federalnega sveta, v katerem so predstavniki vseh etnij, in v svojem osebnem imenu Vam pošiljam izraze hvaležnega spoštovanja in globoke naklonjenosti vseh, ki si prizadevajo za obrambo in rast manjšinskih jezikov in kultur.

S spoštljivimi pozdravi.

Generalni tajnik
Jordi Costa i Roca

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Se bomo dolgočasili v nebesih?

(Vekoslav Grmič »Mali teološki slovar«)

Mohorjeva družba v Celju je izdala kot prvi zvezek svoje nove zbirke »Teološki priročniki«, ki jo ureja Otmar Črnilogar, »Mali teološki slovar«, ki ga je napisal pomožni škof Vekoslav Grmič. Knjiga v žepni obliki ima 150 strani ter pomeni zelo dobrodošel priročnik o teologiji.

To je nekaka drobna enciklopedija vsega teološkega znanja oziroma vseh teoloških pojmov, ki so predstavljeni in izraženi v zgoščenih, jedrnatih in hkrati elegantnih oblikah. Začenja se s pojmom »agnosticizem«, končuje pa s pojmom »zveličanje«. Pod agnosticizmom beremo: »Agnosticizem je nazor, ki zanika, da bi bilo resnico mogoče spoznati izven vsakdanjega izkustva in znanosti, ki je na tem izkustvu zgrajena. Zato seveda agnosticizem tudi ne priznava mogočnosti razumskega spoznavanja Boga. Vendar skušajo nekateri zagovorniki agnosticizma resno reševati vprašanje Boga tako, da poudarjajo samo vero kot mogočo pot do Boga. Vsekakor imajo agnostiki toliko prav, kolikor opozarjajo na nedopovedljivo skrivnost Boga. Sicer pa je ta nauk zmoten in je bil obsojen na 1. vatiškem cerkvenem zboru (D 1806), saj sv. pismo naravnost pravi, da je Boga mogoče spoznati iz stvarstva: »Zakaj to, kar je v njem nevidno, se od stvarjenja sveta po delih spozna no viditi, njegova večna moč in bogastvo« (Rimlj 1, 20).«

Pod pojmom zveličanje pa beremo v daljšem

tekstu tudi tole zanimivo misel: »Ne smemo pa misliti, da bi bilo zveličanje povezano s kakršnimkoli dolgočasjem. Sv. pismo govori sicer o »gledanju Boga« v nebesih. Vendar pri tem ne gre za »gledanje« nekega predmeta, ki bi se ga naveličali gledati, čeprav bi bil še tako lep, ampak gre za nenehno spoznavanje neskončno popolnega Boga, za nenehno poglobljanje v neskončno vsebino božjega bistva in nenehno odgovarjanje na božjo ljubezen, a to tako, da je

zveličani vsak trenutek popolnoma srečni, da vsak trenutek najde v njem popolno zadovoljstvo. In čeprav vsi zveličani ne bodo na enak način deležni nebeške sreče, bodo vendar vsi popolnoma srečni, kakor so različno velike posode lahko vse do vrha napolnjene s tekočino.«

Kot vidimo, obravnava Grmič tudi teme, ki se jih marsikateri duhovnik rajši ogne, če mu manjka teološkega znanja in ni sam razmišljal o njih. Podobno prikaže Grmič na stotine drugih teoloških tem. Za tak teološki priročnik lahko zavidajo Slovenci tudi veliko številnejši narodi. Tu pa tam vpliva le jezik rahlo zastarelo, ker ne upošteva dovolj kritičnih pripomb modernih slovenistov k raznim besedam in rabam, npr. izven (po srbohrvaškem izvan) namesto zunaj, itd.

fj

Razstavi dveh slovenskih slikarjev

V »Kraški galeriji«, t.j. v Kraški hiši v Velikem Repnu so odprli v ponedeljek zvečer razstavo slikarja Livija Možine.

V prospektu razstave piše F. U. o njem: »V tem (našem) tako bogatem in hkrati sila obetavnem ambientu je pred letom dni za širšo javnost kar čez noč »eksplozivna« še en naš likovnik, Livij Možina, ki je s svojim stilom takorekoč sklenil ali vsaj dopolnil že sicer bogat spektrum naše slikarske izraznosti v znamenju, tako da se ta danes razteza do skrajnih abstraktnih tokov do poslednjega realizma ali celo do tako-imenovanega hiperrealizma. In Livij Možina, ki je s svojo februarjsko razstavo v tržaški občinski galeriji vzbudil tolikšno pozornost, je pripravil sedaj novo razstavo. Tokrat v Kraški galeriji v Repnu. To pa pomeni, da se drži življenjskega načela, ki nam ga je izrazil v nekem pomenku ob svoji razstavi v občinski galeriji. Če smo ga prav razumeli, je mnenja, da živimo le enkrat, da je življenje kratko in da se zato mora človek pomujati, kajti sicer ne bo za njim veliko ostalo, če bo sploh kaj ostalo...«

Kar zadeva Možinova dela na sedanjih razstavah v Kraški galeriji, piše isti: »Za Možino je tipično izrazilo olje. To velja za njegova tihožitja in za njegove pokrajine. Tokrat pa je prikazal naš Kras v petnajstih risbah. Motil pa bi se, kdor bi mislil, da so njegove risbe, ki so lahko predloga za poznejša olja, le bežne skice

Nasprotno, dodelane slike so, ki bi jih zelo verjetno marsikdo rad razobesil po stenah svojega doma. Zal pa ta dela niso naprodaj, pač pa bodo v Kraški galeriji na ogled ljubiteljem umetnosti ves september.«

V Občinski razstavnici galeriji na Trgu Unità pa je bila odprta v sredo, 5. t.m., razstava Demetrija Ceja. Gre za ista dela, ki jih je Cej razstavil že v »Kraški hiši« v Repentabru in ki prikazujejo Kras. »Cejev Kras pa ni naturalističen, ampak Kras, precejšen skozi vse izkušnje modernega slikarstva«, je rečeno v vabilu na razstavo, ki bo odprta do 3. t.m., ob delavnikih od 10. do 13. in od 17. do 20. ure; praznični urnik pa je 10-13.

—o—

KAJ PRINAŠA NOVA »MLADIKA«

Nova, 5.-6. številka »Mladike« prinaša na uvodnem mestu članek Franca Mlajca »Po deželni volitvah«, v katerem naglašja pomen samostojne slovenske stranke v našem zamejstvu. »Brez lastne samostojne in neodvisne politične organizacije bi Slovenci v Italiji prenehali biti tvorna politična skupnost in bi ostali samo še folklorna ali jezikovna skupina«, piše Mlajč. »Samostojna politična stranka pa je dokaz naše zrelosti in fizične moči. Na to je lahko ponosen vsak Slovenec, doma in po svetu.«

Objavljena je novela, ali bolje razmišljanje Irene Žerjal »Deviške misli«, za katere je dobila — ne nagrado »Vstajenje«, kot je po pomoti zapisano pod fotografijo — ampak nagrado »Mladike«. Maks Šah piše o »šoli kot večnemu bolniku«, Stanko Zorko o nedavni smrti vnukinje pesnika in glasbenika M. Vilharja in o njeni navezanosti na slovensko domovino, čeprav je morala živeti v tujini. Anton Kacin obuja spomin na publicista Petra Butkoviča-Domna. Objavljen je tudi Rebulov govor pri odprtju Slovenika v Rimu. Mislimo pa, da ni dobro dajati iste stvari v istočasno objavo dvema revijama, ker to zmanjša zanimivost obeh. Če bi vsi tako delali, bi lahko zredčili število slovenskih revij na pičlo število. Govor je namreč objavljen tudi v »Znamenju«.

Naj omenimo še rubriko »Razmišljanja mladih« s člankom »Vloga laikov«, intervju »Kako je bilo pri maturi? Kam po maturi?« in novelo Lucije Abrami »Srečanje s Tomažem«, Martin Jevnikar obravnava tokrat tri koroške pisatelje, Lipuša, Polanška in Hartmanovo. Pesmi sta prispevala Vladimir Kos in Marička Šušteršič. A. Smolej pa je prevedel pesem Jana Neruda »Balada o treh kraljih«. Na koncu najdemo še nekaj krajših prispevkov — in Čuka na Obelisku.

BORIS PAHOR IN VLADIMIR TRUHLAR

V »KNJIGI«

7.-8. številka revije »Knjiga '73«, ki je, kot znano, skupna publikacija oziroma glasilo slovenskih založb, objavlja med drugim intervjuja z Borisom Pahorjem in Vladimirjem Truhlarjem. Pogovor s Pahorjem je objavljen v zvezi z izidom njegove knjige »Grmada v pristanu« in se bomo k njemu še povrnili, ker je zanimiv in plemenit.

Intervju s Truhlarjem pa je v zvezi z njegovo novo pesniško zbirko, ki jo ima za letos na programu celjska Mohorjeva družba. Zbirka bo imela naslov »Luč iz črne prsti«.

Mednarodni mladinski seminar v Gradežu

(Nadaljevanje s 4. strani)

šinske problematike, je ob koncu branja poročil povzel besedo H. Adlassnig in z dolgim posegom onemogočil nadaljnjo razpravo. Nepripravljenost do takšnih pogovorov s strani koroških Nemcev si razlagamo tudi s tem, da so bili v koroški delegaciji člani znanege Heimattiensta.

Pogovori na seminarju so se povečini sukali okoli treh osrednjih tematik, ki so jih strokovnjaki obravnavali v jutranjih predavanjih. Dr. Boileau z Zavoda za mednarodno sociologijo v Gorici je na osnovi raziskave iz leta 1969 poročala o etničnem zadržanju mladih iz Furlanije - Julijske krajine. Med pomembnejšimi ugotovitvami je ta, da so narodnostno najmanj strpni pripadniki srednjega sloja, za katerega je značilna ekonomska nestanovitnost. Dr. Raffaelli s furlanskega zavoda za ekonomske in družbene raziskave v Vidmu je govoril o vlogi mladine v mednarodnih odnosih. Po mnenju predavatelja

je težko govoriti o kaki posebni vlogi mladine v tem smislu. K mednarodnemu zblizvanju mladina lahko pripomore le posredno s tem, da ustvarja v lastni družbi pogoje, ki omogočajo boljše mednarodne odnose. Naposled je prof. Scaglia, sociolog iz Tridenta in sodelavec Zavoda za mednarodno sociologijo v Gorici, predaval o politični usmerjenosti mladih v naši deželi. Predavatelj je skušal na podlagi raziskav iz leta 1969 oceniti pomen mladinskega oporečniškega gibanja. Raziskave so pokazale, da je mladinsko oporečništvo sicer zmoglo neko kritično analizo družbe, ni pa pomenilo »protikulture« v tem smislu, da bi zmoglo konkretnih predlogov za boljše družbeno ureditev.

Seminar je treba vsekakor pozitivno oceniti, čeprav je pokazal določene pomanjkljivosti. Pomenil je predvsem poskus drugačnega pristopa do obravnavanja odnosov med tremi narodi v območju Alpe - Jadran in znak njihovega boljšega sosedstva.

M. B.

Sodobno kmetijstvo

V teh dneh, ko je skokovita podražitev močnih krmil spravila italijansko in tudi domačo živinorejo v eno najhujših kriz, kar jih pomnimo, ni odveč govoriti o mleku in njegovi izredni hranilni vrednosti, zlasti v razmerah močno onesnaženega okolja. Sveži nenazadnje tudi pomena svežega kakovostnega mleka za zdravje ljudi naj bi deželni politiki čimprej sprejeli vse tiste ukrepe, ki naj bi pomagali k prebroditvi sedanjih težav živinorejcev, v smeri, ki so jo nakazali udeleženci okrogle mize o živinoreji na openskem kmečkem taboru.

Vloga mleka za zdravje ljudi v onesnaženem okolju

Onesnaženje zraka povroča tudi v naši deželi vrsto obolenj, zlasti pri tistih, ki so zaposleni v določenih industrijskih panogah in na splošno pri vs. m mestnem prebivalstvu. Pomislimo na tone ogljikovega monoksida in žveplovega dvoksida v zraku ali pa na umazano morje, zlasti v bližini mest in večjih naselij in posredno na naraščanje jetrnih in želodčnih obolenj. Redno uživanje mleka, kakovostnega mleka, pa je eno najvažnejših in najbolj enostavnih sredstev za povečanje človekove odpornosti proti boleznim. Znanstveno je dokazano da imajo mlečne beljakovine najvišjo biološko vrednost, ki je mnogo višja od tiste s katero razpolagajo beljakovine v mesu, žitu in krompirju. Navsezadnje se vsi dojenčki hranijo z mlekom, ki omogoča najbolj enakomeren in popoln razvoj organizma, to pa zato, ker so mlečne beljakovine najbolj podobne tistim v našem organizmu.

Nobeno drugo hranilo ne vsebuje tako harmonične sestave kot ravno mleko. V mleku je 81,6 odst. vode, 3,4 odst. toščice, 3,5 odst. beljakovin, več kot 4 odst. mlečnega sladkorja, 0,75 odst. rudninskih soli, 0,15 odst. citronske kisline itd.

Pomembna sestavina mleka so tudi vitamini

Vsaka resnično napredna družba bi morala usmerjati živinorejo tako, da bi bilo na voljo dovolj svežega kakovostnega mleka. Vprašanje rentabilnosti je seveda rešljivo na osnovi sodobnih rejskih prijemov in za-

STUDIJSKI DNEVI V DRAGI

V soboto in nedeljo so bila tradicionalna predavanja v Dragi znana pod imenom »Studijski dnevi«. Letos so predavatelji obravnavali predvsem družinsko in generacijsko problematiko. Med njimi sta bila znani psiholog dr. Trstenjak in pisatelj prof. Messner iz Celovca.

Daljša poročila o letošnji Dragi izpod peresa Igorja Tuta bomo objavili v prihodnji številki.

PRAZNIK V REPNIČU

V soboto 8. t.m., bo v Repniču pri Zgoniku večerni praznik. Ob 19.30 bo tek iz Zgonika v Repnič (tekmovalci bodo nagrajeni); ob 20. uri bo na tipičnem kraškem dvorišču družine Kobec (Grščevi) maša, ki jo bo daroval komenski dekan Krapež in pri kateri bosta pela zbora z Opčin in iz Zgonika. Po maši bo ansambel »Igo Radovič« iz Nabrežine igral ljudske in umetne pesmi.

Hvalnica mleku

društva. Večja skrb bi morala tudi veljati mestu mleka pri pravilni prehrani. Italija je v porabi mleka na evropskem repu, saj pride v Italiji le 67 kg mleka na osebo, v Zahodni Nemčiji 72, 142 kg v Avstriji, 164 na Norveškem, 173 kg na Poljskem, 219 kg na Finskem. Že 1 liter mleka na dan bi človeško telo preskrbel z vsemi potrebnimi beljakovinami, vitamini in rudninskimi solmi (zdrava prehrana zahteva vsaj 0,3 l. mleka na dan). Mleko je neobhodno potrebno povrh za kosti — ne samo pri otrocih in nosečnicah, saj grozi ob pomanjkanju kalcija dekalifikacija okostja. Kalcija pa je prav v mleku največ.

— O —

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Ivan Pregelj

TOLMINCI

V soboto, 8. septembra ob 21. uri (po it. času)

V DOLINI

PREDSTAVA NA PROSTEM

— O —

ŠOLA GLASBENE MATICE — TRST

Vpisovanje v glasbeno šolo traja do 15.9.1973 dnevno od 10 do 12. ure v pisarni Glasbene matice - ul. R. Manna 29 (tel. 41-86-05).

Pouk se prične v ponedeljek, 17.9.1973.

NOVI ŠPORTNIK

Znanemu našemu športnemu trenerju Gianiju Furlaniču in ženi, tudi — znani športnici — Sonji roj. Barej se je rodil sinček Dejan. Staršem naše prisrčne čestitke, malemu Dejanu pa veliko sreče v življenju in seveda mnogo uspeha. v športni dejavnosti.

PROSLAVE V ŠTANJELU

(Nadaljevanje s 5. strani)

meso. V soboto so predali javnosti tudi prenovljeno kraško romansko-gotsko hišo v Štanjelu — obnovitev so vodili strokovnjaki republiškega zavoda za spomeniško varstvo iz Ljubljane — v kateri je Goriški muzej uredil manjšo etnografsko razstavo. Pridobitev pomeni prvi konkretni ukrep v tem starodavnem in slikovitem naselju za njegovo ponovno oživetje in upati je, da bodo temu sledili še drugi. Praznovanje v soboto se je zaključilo z dramsko predstavo Pregljevih »Tolmincev«, ki jih je na prostem prikazalo Stalno slovensko gledališče iz Trsta.

V nedeljo, 2. septembra, pa je bilo v Štanjelu veliko ljudsko zborovanje v počastitev 260. obletnice tolminskega punta, 30. obletnice ustanovitve Kosovelove brigade in 30. obletnice množične vstaje primorskega ljudstva ob kapitulaciji Italije jeseni leta 1943. Dopoldne je bila na dvorišču štanjelskega gradu najprej slavnostna seja občinskega sveta, na kateri je govoril sežanski župan Rudi Kodrič. Na širšem zborovanju popoldne pod štanjelim pa je govoril Branko Babič. Na tej osrednji proslavi je sodeloval tudi Tržaški partizanski pevski zbor. Proslava v Štanjelu so se udeležili tudi nekateri predstavniki zamejskih Slovencev, jugoslovanski konzul v Trstu Srečko Kovačič in zastopniki mesta Sant' Ambrogio v pokrajini Veneto, s katerim vzdržuje Sežana prijateljske stike.

KAJ JE NOVEGA NA KOROSKEM

(nadaljevanje s 3. strani)

pold Wagner, ki je v neki javni diskusiji izjavil, da je »pristen Korošec, ker ne zna niti besede slovensko«. Te dni — 3. septembra — je zasedalo vodstvo deželne organizacije socialistične stranke, vendar nam do tega trenutka o sklepih še ni nič znano.

F.J. - 149

S M R T

V POMLADI

Še vedno držeč Tineta za nadlaht se je spet približal sedečima postavama

»Zdi se mi, da je fant pošten in da ne laže,« je rekel. »To vama povem zato, da se ne bi prenačljila.«

»Hm.«

»Vse kaže, da jo je čisto slučajno ubral proti našemu taboru in da ni vnaprej vedel zanj.«

»Kako moreš to vedeti?«

»Tako sklepam. Saj imam pamet.« Kazalo je, da se ne boji svojih predpostavljanih.

»Poleg tega bo držalo, da ga Italijani že iščejo. Zakaj bi drugače zdajle brskali po dolini?«

»Vse skupaj je lahko zvižaja. Dogovorjeno, da bi nas zvabili v dolino in nas obkolili.«

»Meni se ne zdi. Bi bilo preveč komplicirano.«

»Dogajajo se še bolj komplicirane stvari.«

»Bo že res. Vidva morata to boljše vedeti od mene, zato so vaju izbrali za komandanta in komisarja. Toda ta zadeva se mi zdi precej preprosta. Fant je pač skočil z vlaka, ko je začel Lah brskati po njegovem kovčku. Kaj pa bi bila vidva storila na njegovem mestu? Jaz bi bil tudi skočil.«

»Dobro. Naj bo. A ti nam jamčiš zanj, Sova. Če nam bo kakšno nakuhal, boš ti plačal zanj. Velja?«

»Naj bo,« je rekel Sova in izpustil Tineta

nadlaht. »Bi se zelo zmotil v fantu, če bi se to zgodilo. A navadno se ne zmotim v ljudeh.«

»Znaš streljati s puško?« je vprašal eden od sedečih Tineta.

»Samo teoretično, kot so nam to razložili na tečaju v Ljubljani. Še nikoli je nisem imel v rokah.«

»Še nisi bil pri vojaki?«

»Ne.«

»Kako to?«

»Studentom je odložena vojaščina.«

»Je že res. Sova, pa mu ti pokaži, kako se nabije puška in kako se ravna z njo.«

»Mu jo lahko tudi dam?«

»Daj mu italijansko.«

»Prav. Kaj pa bomo zdaj napravili? Gremo počakat Lahe v dolino?«

Ne, ker ne vemo, kakšen načrt imajo. Če bodo prišli tudi z druge strani, bi nas lahko zgrabili v klešče in nam še odrezali umik. Ti se kar vrni k patroli. Če bodo silili v hrib, jih zadržite s streljanjem in se nato hitro umaknite do nas, potem pa bomo videli zanaprej. Tega tu pusti zdaj z drugimi v taboru.«

»V redu. Kdaj naj se vrnemo, če ne pride do streljanja z Lah?«

»Ko bodo odšli. Ni treba, da se po nepotrebem izdate. Drugače bomo kmalu imeli na vratu celo divizijo.«

(dalje)

5 Kaj je rekel brat

MIKLAVŽ GORBIČ
IZTOK ŠUŠTERŠIČ

vit ji pa ne bom hodil!«
»Ne? Kaj pa boš storil?« Kiki je mlaskal, ko da bi hotel še kaj navreči o tem, da je Rajko zaljubljen v profesorico Kobrovo.

»Z vami bom šel,« je rekel Rajko. Kiki je odprl usta, Ivo je pogledal Rajka izpod čela. Oba hkrati sta vprašala: »Se hecaš?«

»Ne šalim se,« je odvrnil Rajko. »Kakšen pa je njen spremljevalec?«

9. »Solit se pojdi, Slemšek,« je zabrusil Kiki. »Desetkrat sva že rekla da.«

»Ste se odločili dokončno?« je vtrajal Slemšek.

»Popolnoma,« je zatrdil Ivo. »Zakaj pa tako sprajšješ, Rajko?«

»A nisi rekel, naj pridem zraven?« je vprašal Rajko. Onadva sta se spogledala. »Seveda,« je nič kaj trdno pokimal Ivo. Rajko pa je takoj vprašal:

»Vas ne bi nič odvrnilo?«

niso priporočljive. Lahko ti pa grem popoldne kazat, kje se bomo zbrali.«

»Popoldne ne utegnem,« je odkimal Rajko. »Opiši pot in zbirališče, pa bom našel.«

»Še nekaj, Slemšek! Nobenega od tvoje klope zraven!« je swareče opomnil Ivo.

»Brez skrbi,« je dejal odhajajoči.

»Tako velik je kot ti,« je povedal Ivo. »Tip tvoje sorte. Skoraj bi rekel, da sta si podobna. Le da je starejši, seveda.«

»Rajko,« je swareče rekel Kiki, »da si bomo na jasnem! Njega ne bomo napadali.«

»Zakaj pa to praviš?« se je začudil Rajko.

»Slemšek, priznaj, da si besen nanj,« je pojasnil Kiki.